

УДК 341.9

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2022.18.09>

Уварова М.В.

*студентка III курсу факультету міжнародного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого***МІЖДЕРЖАВНЕ УСИНОВЛЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО
ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ**

Постановка питання. На сьогоднішній день проблема порушення прав і свобод дитини є однією з ключових у всьому світі. Кожна держава бере на себе обов'язок та гарантує зі свого боку належне дотримання та захист основоположних прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. Головним напрямом державної політики сучасної, демократичної держави є створення дієвих правових механізмів та інститутів, які будуть забезпечувати та розширювати коло прав людини і зокрема дитини. Значну увагу як в Україні, так і в інших країнах, приділяють питанню щодо охорони дитинства, соціального та правового статусу дитини, дотримання її прав, а також усиновлення дітей, позбавлених батьківського піклування, та забезпечення стабільних й комфортних умов життя для них. Прийняття нового ряду законодавчих актів, вдосконалення вже існуючого, посилення фінансової підтримки сімей, що беруть на виховання дитину, вироблення ефективних стратегій щодо забезпечення дітям права на сім'ю та належне виховання – одні з ключових завдань кожної розвинутої держави. Дедалі частіше трапляються випадки порушень прав дитини, а саме: торгівлі дітьми, примусової праці, викрадень, здійснення фізичного, психологічного та сексуального насилля над дітьми через їх незахищеність та підвищену уразливість, позбавлення необхідних умов для життєдіяльності та подальшого розвитку. Зрозуміло, що ці питання потребують особливої уваги та належного вирішення на найвищому державному рівні.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Протягом багатьох

років проблеми захисту прав та інтересів усиновлених дітей розглядали чимало як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Значний внесок у дослідження основоположних питань щодо правового регулювання міждержавного усиновлення зробили такі науковці-правники: Л.П. Ануфрієва, В.А. Рясанцева, Г.К. Матвєєва, С.М. Братуся, К.Д. Кавеліна, В.І. Сінайський, Г.І. Абраменко, О.І. Карпенко та інші. Проблемним аспектам щодо прав та обов'язків усиновлювачів, порядку скасування міждержавного усиновлення та діяльності органів, на яких покладено контроль за умовами проживання усиновлених дітей, було присвячено праці В.В. Заборовського, А.О. Кухар, К.І. Березовської, О.О. Грабовської, І.К. Городецької, В.В. Зуй, А.Т. Комзюк.

Мета статті. На основі дослідження існуючих наукових праць українських та зарубіжних вчених радянського та сучасного періодів, законодавства України та міжнародно-правових актів розглянути основні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні, проаналізувати загальні положення інституту міждержавного усиновлення, виявити його позитивні та негативні аспекти, виокремити процедурні особливості усиновлення іноземцем дитини-громадянина України, та визначити нормативно-правові документи, якими воно регулюється, охарактеризувати права та обов'язки усиновлювачів, сформулювати ключові проблеми даного інституту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна дитина має право на сім'ю. Протягом останніх років кількість дітей-сиріт

та дітей, позбавлених батьківського піклування, в Україні зростає, більшість з них перебувають в інтернатах чи дитячих будинках, де не можуть отримати повноцінної уваги, любові та турботи. Відмова від дитини в пологовому будинку, смерть біологічних батьків чи визнання їх безвісно відсутніми або недієздатними, позбавлення батьківських прав – основні причини визнання дитини сиротою чи позбавленою батьківського піклування. У статті 51 та 52 Конституції України закріплено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою, утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу [1]. Аналізуючи чинне законодавство України можна виділити три форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: сімейна, інтернатна та квазісімейна. До сімейних форм відносять усиновлення або удочеріння, опіка та піклування, а також фактичне виховання. Інтернатна форма зазвичай має такі види: будинки дитини, дитячі будинки, загально-освітні та спеціалізовані школи-інтернати. Остання форма – квазісімейна – передбачає патронат, влаштування дітей до прийомних сімей та будинків сімейного типу. Надання переваги сімейним формам виховання є цілком очевидним, бо ні інтернат, ні дитячий будинок не зможуть стати справжньою сім'єю для дитини. Станом на 2021 рік кількість дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, перевищила 9 тисяч, серед них майже тисяча була усиновлена українцями, і більше двохсот – іноземцями [2].

Усиновлення є найбільш сприятливою та пріоритетною формою влаштування дитини. Відповідно до Сімейного кодексу України, усиновленням вважається юридичний процес, а саме здійснена на підставі рішення суду передача дитини на виховання усиновлювачу, на правах сина чи дочки, з усіма правами та обов'язками. Під поняттям «дитина» розуміють неповнолітню особу (віком до 18 років), якщо вона не набула прав повнолітньої раніше,

відповідно до визначених законодавством випадків. Одразу треба зазначити, що усиновленою може бути і повнолітня особа, яка не має батьків чи була позбавлена їхнього піклування. Окрім Сімейного кодексу у внутрішньому праві України, процес усиновлення, здійснення нагляду за додержанням прав дітей та умов, в яких вони проживають, права та обов'язки усиновлювачів та інші питання з цього приводу регулюються низкою й інших нормативно-правових актів: Цивільним кодексом України; Цивільним процесуальним кодексом України; Законами України «Про охорону дитинства», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про міжнародне приватне право», «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо особливостей усиновлення окремих категорій дітей»; постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 8.10.2008 р. № 905, «Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24.09.2008 р. № 866. Протягом тривалого часу спостерігається негативна тенденція щодо щорічного зниження кількості бажаючих серед громадян України на всиновлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Незважаючи на велике бажання, багато українських сімей не мають можливості усиновити дитину через певні економічні та фінансові труднощі. Варто зазначити, що усиновлювачами можуть бути не тільки громадяни України, а й іноземці, але національне усиновлення є пріоритетним. Починаючи з 90-х років минулого століття іноземцями було усиновлено більше 15 тисяч дітей-громадян України. Більшість

з них наразі проживають в Італії, Іспанії, Ізраїлі, Канаді, Німеччині та Франції. Відомо, що Україна в 2019 році стала другою країною світу за кількістю дітей, які були усиновлені громадянами США.

Міждержавне усиновлення є надзвичайно важливим, самостійним інститутом міжнародного приватного права, що породжує приватно-правові відносини, ускладнені іноземним елементом. Досить цікаве трактування поняття «іноземний елемент» міститься у наукових доробках Л.П. Ануфрієвої [4, с. 47]. Так, на її думку, іноземний елемент – це будь-яка ситуація, у якій правовідносини пов'язані з правопорядками двох чи більше держав. Головним завданням даного інституту є усиновлення іноземцями дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, задля створення відповідних сімейних умов виховання. Незважаючи на те, що інститут міждержавного усиновлення є достатньо новим та не всі його аспекти є врегульованими, він закріплений у багатьох правових системах світу. Насамперед, законодавство Грузії, Угорщини, Болгарії, Австрії, Німеччини, Швейцарії, Великої Британії, Франції та інших країн допускають усиновлення за участю іноземного елемента, якщо інших заходів вжити не вдалося. Як відомо, процедура міждержавного усиновлення є складною, тривалою та має ряд як позитивних, так і негативних рис. До позитивних можна віднести можливість зростання дитини у повноцінній сім'ї та її прийняття на правах народженої, тобто нарівні з біологічними дітьми. До негативних особливостей слід віднести такі: суттєві відмінності у врегулюванні інституту міждержавного усиновлення різними державами, недостатньо розвинений правовий механізм щодо нагляду за виконанням зобов'язань усиновлювачем та дотриманням прав дитини, зловживання з боку посадових осіб, усиновлення задля збагачення, корупція тощо [5, с. 9-11].

Правове регулювання міждержавного усиновлення в Україні забезпечується як націо-

нальними актами, так і міжнародними документами. Вважаємо доцільним розглянути класифікацію міжнародних актів, що містять положення щодо питань усиновлення, відповідно до їх мети. Перша група визначає загальні положення щодо правового статусу дитини під час усиновлення, ускладненого іноземним елементом. До неї можна віднести Женевську декларацію 1924 р., Загальну декларацію прав людини 1948 р., Декларацію прав дитини 1959 р., Декларацію ООН про соціальні та правові принципи стосовно захисту і благополуччя дітей 1986 р. та Конвенцію про права дитини 1989 р. За допомогою цих документів на міжнародному рівні було остаточно закріплено основні принципи щодо захисту прав та інтересів дітей. До другої групи уніфікованих актів, що регулюють загальні процедурні питання у сфері міждержавного усиновлення, можна віднести Гаазьку конвенцію про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 р. та Європейську конвенцію з усиновлення дітей 2008 р. У третій групі, яка детально розглядає окремий перелік питань, що можуть виникати на певних етапах під час здійснення процедури міждержавного усиновлення, слід звернути увагу на такі документи: Європейська конвенція про здійснення прав дітей 1996 р., Конвенція про контакт з дітьми 2003 р., Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми 1980 р., Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1996 р.

Ключовим завданням у дослідженні інституту міждержавного усиновлення є визначення кола дітей, які можуть бути усиновлені та осіб, які можуть вважатися усиновлювачами. Аналіз статті 283 Сімейного кодексу України свідчить про те, що усиновлення дитини-громадянина України може бути здійснено іноземцями лише у тих випадках, якщо: вона досягла п'яти років; протягом року з моменту

прийняття її на облік в органі державного управління з усиновлення та захисту прав дитини усі спроби щодо передачі під опіку чи піклування, виховання чи усиновлення громадянами України були вичерпані і не призвели до позитивного результату. Проте дана стаття передбачає деякі винятки, що дозволяють усиновлення дитини без сплину річного терміну.

Таким чином, усиновлення допускається без дотримання вищезазначених вимог, якщо:

- дитина має важку хворобу, що внесена до переліку, схваленого Міністерством охорони здоров'я України (наприклад, синдром Дауна)
- усновлювач-громадянин іншої країни є родичем дитини
- здійснюється передача в сім'ю усіх рідних сестер та братів, за умов якщо одному з них вже виповнилося п'ять років та він перебуває на обліку не менше одного року
- громадянин іншої держави вирішив усиновити дитину, яка є сестрою чи братом раніше вже усиновленої ним дитини

Право на усиновлення дитини громадянину іноземної держави надається лише у разі, якщо він є дієздатною особою, не молодше двадцяти одного року та перебуває у шлюбі (окрім випадків, коли усиновлювач є родичем дитини). Водночас, статтею 231 Сімейного кодексу України передбачено, що особи однієї статті, які перебувають у шлюбі, вважатися усиновлювачами не можуть. Іншими вимогами щодо кандидатів в усиновлювачі є такі: усиновлювач повинен бути старший за дитину не менше, ніж на п'ятнадцять років; сума спільного доходу на кожного члена сім'ї є не меншою за прожитковий мінімум, встановленого законодавством; санітарно-гігієнічні умови його житлового приміщення є задовільними, там є можливість облаштувати окреме місце для відпочинку та занять. Більш того, пріоритетним є усиновлення серед іноземців, які є громадянами держав, що підписали з Україною договір про надання правової допомоги [6, с. 108-112].

Надзвичайно важливим аспектом міждержавного усиновлення є діяльність органів, що забезпечують нагляд за дотриманням прав усиновлених іноземцями дітей, а також здійснюють контроль щодо умов проживання, виховання та розвитку. Звертаючись до міжнародних та національних нормативно-правових джерел треба підкреслити, що контроль може здійснюватися відповідно до права України, права держави (підданям якої є усиновлювач чи на території якої він має постійне місце проживання), а також міжнародних договорів, учасницею яких є Україна [7, с. 124-132]. Відповідно до законодавства України, задля забезпечення дотримання прав та інтересів усиновлених дітей, запобігання злочинам, що можуть бути вчинені при міждержавному усиновленні державні органи та посадові особи зобов'язані допомагати дитині у захисті та реалізації її прав, свобод та інтересів. Основними завданнями центральних органів виконавчої влади України, а саме Міністерства соціальної політики та Міністерства закордонних справ у сфері усиновлення є: створення бази даних та ведення обліку про дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-сиріт, опікунів, прийомних батьків та усиновлювачів; захист прав та інтересів дітей; надання кандидатам в усиновлювачі (громадянам України та іноземцям) відомостей про дітей, що можуть бути усиновлені, направлення їх до органу опіки та піклування для подальшого знамоства з дитиною; загальний моніторинг щодо здійснення заходів усиновлення громадянами інших країн; проведення співбесід з майбутніми усиновлювачами, спілкування з родинами усиновлювачів та усиновлених дітей, а також їх відвідування, складання актів у результаті аналізу отриманої інформації та звітів щодо стану здоров'я дитини та умов її проживання. Не менш важливе місце у сфері нагляду та контролю за правами українських дітей, усиновлених громадянами іноземних держав, належить Уповноваженому з прав дитини в Україні. До його функцій входить відвідувати заклади соціаль-

ного захисту дітей та слідкувати там за умовами їх проживання, взаємодіяти з міжнародними організаціями щодо захисту прав дітей, брати участь в розробці проектів законів Президента України та вносити власні пропозиції Президенту України щодо покращення механізму забезпечення законних інтересів дітей [8]. Через відсутність правової бази, що могла б передбачити порядок здійснення заходів контролю та нагляду консульськими установами, це питання наразі є досить проблемним та викликає безліч дискусій. Наприклад, законодавством не перебачено відповідальність усиновлювачів за несвоєчасну постановку на облік у консульських установах та відсутність звіту щодо умов виховання, проживання та розвитку дитини, її фізичного та психологічного стану, відносин з іншими членами сім'ї. Дедалі важливішим стає питання існування ефективного механізму міжнародного поліцейського зв'язку. Національне бюро Інтерполу – це служба, яка поєднує Інтерпол з поліцією країн-членів та надає змогу брати участь у боротьбі зі злочинністю на міжнародному рівні. Більш того, у своїй країні бюро взаємодіє з правоохоронними органами, а саме судом, прокуратурою, поліцією, імміграційними службами. Завданнями Інтерполу у сфері злочинів проти дітей є попередження комерційної експлуатації, торгівлі дітьми та запобігання усиновленню особами, що перебувають у міжнародному розшуку. Укрбюро Інтерполу, у свою чергу, має повноваження на здійснення ретельної перевірки стосовно іноземців, які виявили бажання усиновити дитину. Так, під час перевірки беруться до уваги відомості щодо їх загального стану здоров'я (психічне, фізичне, духовне та соціальне), наявності судимостей та матеріального становища. У разі надходження інформації компрометуючого характеру Міністерство внутрішніх справ України зобов'язано протягом трьох днів проінформувати про це Міністерство соціальної політики України.

Як свідчить практика, процедура міждержавного усиновлення є багатоетапною та

потребує велику кількість зібраних документів. Тому, на нашу думку, дану процедуру варто аналізувати покроково з урахування усіх особливостей. Першим етапом є збір усиновлювачем пакету документів в країні свого проживання, реєстрація на їх подання до Міністерства соціальної політики та взяття на облік. Надалі, якщо документи відповідають усім вимогам, кандидата в усиновлювачі запрошують на співбесіду до Департаменту захисту прав дітей та усиновлення Міністерства соціальної політики. Там відбувається загальне ознайомлення з інформацією про дітей та отримання дозволу на подальший візит дитини, яку бажають усиновити, за місцем її проживання. Наступним етапом йде подання заяви про бажання усиновити дитину до служби у справах дітей, після схвалення цієї заяви відповідні документи подаються вже до Міністерства соціальної політики, де надається офіційна згода на усиновлення. Останньою інстанцією є суд, так після подання документів до суду, проведення судового засідання та отримання рішення суду про усиновлення дитини, зазвичай відбувається оформлення органами реєстрації актів цивільного стану нового свідчення про народження дитини. Перед тим як вивезти усиновлену дитину закордон обов'язково потрібно зробити їй документи для постійного проживання за кордоном.

Статтею 232 Сімейного кодексу України закріплено, що у результаті усиновлення усиновлювачу надаються певні права та обов'язки. Що стосується кандидатів в усиновлювачі, то вони мають право: тричі ознайомитися з інформацією та фотографіями дітей, яких можна усиновити; отримати відомості про стать, вік, ім'я, фізичний та психічний стан здоров'я, інтелектуальний розвиток, форму влаштування дитини (але без назви та адреси її перебування); дізнатися про наявність братів та сестер, а також про правові підстави для усиновлення. Надалі передбачається право на отримання спеціального дозволу від служби у справах дітей за місцем

перебування дитини задля подальшого знайомства з нею, ознайомлення з документами дитини, її медичною карткою, історією життя, рисами характеру, особливостями поведінки та розвитку. До того ж, кандидат в усиновлювачі має право на проведення додаткового медичного огляду дитини у закладі охорони здоров'я за умови присутності працівників служби у справах дітей та дитячого чи іншого закладу, де проживає чи перебуває дитина. Після знайомства з дитиною кандидат в усиновлювачі має право на отримання рекомендацій від психологів та соціальних представників щодо подальших методів спілкування та встановлення контакту з дитиною, а також право на спілкування з дитиною за місцем її перебування протягом десяти днів, не менше трьох годин на день. Подальшими діями кандидатів в усиновлювачі є прийняття остаточного рішення та звернення до служби у справах дітей з метою подання заяви про бажання усиновити дитину. До набрання рішенням суду законної сили майбутній усиновлювач може продовжувати відвідувати дитину щоденно [9, с. 88-94].

Після отримання рішення суду про усиновлення, усиновлювач повинен віднести копію рішення до закладу, в якому знаходилася дитина. Після того, як відбувається передача дитини усиновлювачу, на нього покладаються певні обов'язки. Так, серед ключових обов'язків слід виділити такі: поставити дитину на облік в дипломатичному представництві України чи консульській установі; надсилати туди звіти щодо умов проживання та стану здоров'я дитини кожного року упродовж трьох років з моменту усиновлення та раз на три роки до досягнення дитиною вісімнадцяти років; надавати згоду на спілкування з дитиною представникам консульських установ чи дипломатичних представництв для здійснення контролю за умовами виховання та розвитку; інформувати про зміну місця проживання; сприяти полегшенню періоду адаптації дитину у новому середовищі, допомогти їй пізнати мову та культуру країни, у яку вона

була усиновлена, а також забезпечити право на зберігання дитиною громадянства України до настання вісімнадцяти років [10, с. 87-89].

Не менш актуальним питанням сьогодення є скасування міждержавного усиновлення, умови та порядок його здійснення. Стаття 238 Сімейного кодексу України зазначає, що скасування усиновлення може відбуватися через наступні причини: якщо усиновлення заперечує інтересам дитини; якщо між усиновлювачем та дитиною (незалежно від волі усновлювача) виникає певна напруженість, складаються дуже проблемні стосунки і це унеможливує їх спільне проживання; а також якщо дитина має тяжку психічну або іншу хворобу, про яку усиновлювач раніше не знав. Усиновлення може бути визнано недійсним за умови звернення до суду усиновлювачем, усиновленою дитиною (яка досягла чотирнадцяти років) чи органом опіки та піклування із позовною заявою. Так, за підтримки консульської установи чи дипломатичного представництва України, усиновлювач або усиновлена дитина можуть звернутися до суду України із пакетом необхідних документів. Якщо орган опіки та піклування готує позовну заяву до суду іноземним усиновлювачам або усиновленій дитині, до консульської установи або дипломатичного представництва йому слід надати такий перелік документів: заява усиновлювача та усиновленої дитини щодо скасування усиновлення (у заяві дитини повинна міститися інформація щодо бажання чи небажання змінювати прізвище, ім'я та по батькові), копії документів дитини та батьків, що містять переклад на українську мову. Висновок щодо доцільності визнання усиновлення недійсним надається консульською посадовою особою. Оригінали даних документів зазвичай надсилаються до Департаменту консульської служби (підрозділу Міністерства закордонних справ України), Департамент передає їх до Міністерства соціальної політики, яке в свою чергу відправляє їх на опрацювання відповідному органу опіки та піклування [11, с. 241-255]. Після визнання

усиновлення невідсидим протягом двох місяців дитина повертається в Україну за рахунок видатків державного бюджету.

Висновки. З кожним роком проблема влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, набуває ще більшої актуальності. У результаті даного дослідження ми визначили, що усиновлення є пріоритетною формою сімейного виховання. Усиновлення дитини провадиться у її найвищих інтересах. Зрозуміло, що зазви-

чай перевага надається національному усиновленню, але якщо всі спроби щодо влаштування дитини у сім'ю громадян України були вичерпані, то усиновлювачами можуть стати і громадяни інших держав. Проаналізувавши статистику усиновлень іноземцями дітей-громадян України за останні десять років, можна зрозуміти, що міждержавне усиновлення є досить поширеним явищем, незважаючи на свою складну та довготривалу процедуру.

Анотація

Статтю присвячено висвітленню питань, що стосуються правового регулювання усиновлення, як важливого соціального явища. На початку даного дослідження було розглянуто основні форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, та було встановлено, що усиновлення є найбільш вдалою формою влаштування дитини та дає їй можливість зростати у повноцінній сім'ї. Було проведено загальний аналіз положень інституту усиновлення в Україні та обґрунтовано необхідність його існування у сучасному суспільстві. Надано тлумачення поняття «усиновлення» та акцентовано увагу на тому, що усиновленою може бути не тільки дитина, а і повнолітня особа відповідно до визначених законом випадків. Зазначено, що іноді українські сім'ї не мають змоги усиновити дитину через скрутне фінансове становище, тому наразі спостерігається тенденція усиновлення дітей громадянами іноземних держав. Незважаючи на законодавче закріплення існування можливості усиновлення іноземцями, підкреслюється, що перевага все ж таки надається національному усиновленню. Розкрито зміст поняття «міждержавне усиновлення» та виявлено ряд певних позитивних та негативних рис даного інституту. Здійснено класифікацію міжнародних документів, що стосуються питань щодо захисту основоположних прав дітей. Вказано, що процедура міждержавного усиновлення складається з багатьох етапів та регулюється нормативно-правовими актами як внутрішнього, так і міжнародного законодавства. Досліджено коло осіб, які можуть бути усиновлені та які можуть вважатися кандидатами в усиновлювачі, а також виокремлено їх права та обов'язки. Охарактеризовано систему органів державної влади, що здійснюють нагляд та контроль за станом здоров'я дитини, за умовами проживання, виховання, а також за дотриманням її законних прав, свобод та інтересів. Серед ключових проблем даного інституту визначено відсутність чітко врегульованих норм законодавства, що передбачатимуть контроль за дотриманням прав усиновлених дітей. Окреслено основні причини та особливості процедури, що спрямована на скасування міждержавного усиновлення.

Ключові слова: дитина, усиновлення, усиновлювач, міждержавне усиновлення, іноземці, процедура усиновлення.

Uvarova M.V. Interstate adoption: concepts and features of legal regulation under the legislation of Ukraine

Summary

The article is devoted to the coverage of issues related to the legal regulation of adoption as an important social phenomenon. At the beginning of this study, the main forms of placement of orphans and children deprived of parental care were considered, and it was established that adoption is the

most successful form of placement of a child and gives him the opportunity to grow up in a full-fledged family. A general analysis of the provisions of the institution of adoption in Ukraine was conducted and the need for its existence in modern society was substantiated. An interpretation of the concept of "adoption" is provided and attention is focused on the fact that not only a child can be adopted, but also an adult in accordance with the cases defined by law. It is noted that sometimes Ukrainian families are unable to adopt a child due to a difficult financial situation, so there is currently a trend of adoption of children by citizens of foreign countries. Despite the legal confirmation of the existence of the possibility of adoption by foreigners, it is noted that preference is still given to national adoption. The meaning of the concept of "interstate adoption" has been revealed and a number of certain positive and negative features of this institute have been revealed. The classification of international documents related to issues related to the protection of the fundamental rights of children has been carried out. It is indicated that the procedure of interstate adoption consists of many stages and is regulated by normative legal acts of both domestic and international legislation. The circle of persons who can be adopted and who can be considered candidates for adopters has been studied, as well as their rights and responsibilities have been highlighted. The system of state authorities that supervise and control the child's health, living conditions, upbringing, as well as compliance with his legal rights, freedoms and interests is characterized. Among the key problems of this institute, the absence of clearly regulated legal norms, which provide for control over the observance of the rights of adopted children, has been identified. The main reasons and features of the procedure aimed at canceling interstate adoption are outlined.

Key words: child, adoption, adopter, interstate adoption, foreigners, adoption procedure.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. № 30. Ст. 141.
2. Як усиновити дитину в Україні: вимоги, правила і документи. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20210930-yak-usynovyty-dytynu-v-ukrayini-pravyla-i-dokumenty/amp/>
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
4. Ануфрієва Л.П. Міжнародне приватне право: у 3 т. Т.1. 2000.
5. Бабухіна С. Усиновлення дітей іноземцями: плюси і мінуси. 2003. № 24. С. 9–11.
6. Деркаченко Ю. Міжнародне усиновлення: визначення поняття та актуальні питання правового регулювання. 2006. С. 108–112.
7. Губанова О.В. До питання системи органів, які проваджують діяльність у сфері усиновлення та здійснюють нагляд за належним утриманням усиновлених дітей в Україні. Серія «Право». 2009. С. 124–132.
8. Питання Уповноваженого Президента України з прав дитини: Указ Президента України від 11 серпня 2011 р. № 811/2011 / Президент України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/811/2011>
9. Мельник О.В. До питання про аналіз інституту усиновлення: теоретико-правовий аспект. *Правові новели*. 2020. № 10. С. 88–94.
10. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування). 2000. С. 87-89.
11. Іванова М.М. Становлення і розвиток законодавства України про усиновлення. 2018. С. 241-255.